

Т. Едісоном запатентовано фонограф – праобраз грамофона та патефона; 1895 році О.С. Попов побудував перше *радіоприймач* (радіо) та продемонстрував його; 28 грудня 1895 року брати Люм'єр започаткували еру *кінематографа*.

6. У 50-х роках ХХ століття почалася друга технічна революція в сфері соціальних комунікацій, головним досягненням якої стала поява телевізійного мовлення та комп'ютерної телекомунікації.

Зауважимо, що символами становлення нації являються не тільки мови, а й такий прояв книжної культури як формування національних бібліотек та національної бібліографії.

*КУРАС Дмитро Іванович,
старший науковий співробітник
Інституту архівознавства НБУВ, м. Київ*

АРХІВНІ ДЖЕРЕЛА ДО ВИВЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ АРХЕОГРАФІЧНОЇ КОМІСІЇ ПРИ УАН

Вітчизняна академічна наука має багаті традиції археографічної діяльності як у теоретико-методологічній, так і практичній площині. Початок інституалізації цієї галузі знання на теренах України нерозривно пов'язаний з роботою Тимчасової комісії для розбору давніх актів при Київському, Волинському і Подільському генерал-губернаторі, яка була створена 31 травня 1843 року по «Высочайшему соизволенію» імператора Миколи I за ініціативою Михайла Максимовича. З утворенням же у 1918 р. Української академії наук, розпочинаються процеси реорганізації науки і наукових досліджень. Трансформації відбуваються в тому числі і в діяльності археографічних установ. Чільне місце займає Археографічна комісія при УАН, з якою і було в квітні 1921 р. об'єднано Тимчасової комісію для розбору давніх актів (з листопада 1917 р. - Київську археографічну комісію).

З огляду на розробленість в історіографії історичного аспекту проблеми а також обмежений обсяг даної роботи, основною метою доцільно визначити проведення загальної характеристики архівних джерел, які дають можливість

дослідити процес утворення і становлення Археографічної комісії як одного із структурних підрозділів Української академії наук. Задля реалізації поставленої мети необхідно виділити декілька завдань. По-перше, важливим є виділення масиву джерел, які дають можливість дослідити поставлену проблему. По-друге, постає завдання класифікації і структурування виділених джерел. По-третє, вбачається за доцільне надати коротку характеристику виділених джерельних груп.

Разом з цим важливим є визначення хронологічних меж поставленої до розгляду проблеми, так як це суттєво впливає на окреслення кола джерел. Нижньою межею процесу інституалізації можна визначити 1918 рік, коли відповідно до Статуту УАН розпочинається формування Археографічної Комісії як структурного підрозділу Академії наук. Верхньою межею доцільно визначити 1921 р., коли відбулося її об'єднання з Київською археографічною комісією.

Виходячи зі змісту і сутності поставленої проблеми варто, у першу чергу, звернути увагу на масив архівних документів Української академії наук (пізніше – ВУАН), більша частина яких представлена у фондах архіву Президії НАН України, Інституту архівознавства НБУВ та Інституту рукописів НБУВ. Також важливими джерелами виступають особисті архівні фонди членів Археографічної комісії, значна частина яких представлена в Інституті рукописів НБУВ: Багалій Д.І. (ф. 80, I, III), Іконников В.С. (ф. 46, I, III), Левицький О.І. (ф. 81, I, II, III), Василенко М.П. (ф. 40, I, III). Окрім того деякі документи за означеною проблематикою можна знайти також у фондах державних установ наприклад Міністерства народної освіти Української держави, Наркомосу УРСР, Головного архівного управління при Кабінеті міністрів України та знаходиться у ЦДАВО (ф. 166, 14).

При розгляді процесу інституалізації Археографічної комісії варто виділити декілька груп документів, які розкривають його зміст. Найбільш доцільним тут вбачається провести класифікацію за характером документів та ознакою структурного підпорядкування. По-перше, це є документи

правоустановочного характеру. До цієї групи варто віднести такі документи як Статут Академії наук (К, 1919 р.), Положення про Археографічну комісію (Інститут рукопису НБУВ, ф. 10) і подібні. По-друге, це документи, які характеризують власне процес діяльності як самої Археографічної комісії, так і тих структурних підрозділів Академії наук, до складу яких входила Комісія, або якими керувалася. Сюди можна віднести наприклад звіт В.С. Іконникова про діяльність АК ВУАН за 1921 р. (ІР НБУВ, ф. 10), звідомлення про діяльність Археографічної комісії (ІР НБУВ, ф. 10), протоколи засідань Спільного зібрання (Ради) ВУАН (ІР НБУВ, ф. 1), звідомлення про роботу Української академії наук (пізніше ВУАН) (друковані примірники у підсобному фонді Інституту архівознавства НБУВ), протоколи засідань Історико-філологічного відділу УАН (ЦДАВО України, ф. 166; ІР НБУВ, ф. 1) та його звіти. По-третє, окремою групою доцільно винести матеріали особистих фондів, про які вже говорилося вище.

На останок маємо підкреслити той факт, що будучи органічною складовою гуманітарного знання і, еволюціонуючи у нерозривному взаємозв'язку з ним, археографія забезпечує успішний розвиток цієї сфери людської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Архівні фонди установ Національної академії наук України: Путівник / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Ін-т архівознавства; Ред. колегія: О.С. Онищенко (відп. ред.) та ін.; Автори-упорядники: Л.М. Яременко та ін. – К.: НБУВ, 2008. – 444 с.*
2. *Ватуля Б.С. Из истории археографической практики на Украине в XIX – XX вв. // Исторический архив – 1957. - № 2. – с. 192-195.*
3. *Журба О. І. Київська археографічна комісія, 1843–1921: Нарис історії і діяльності. - К., 1993. – 248 с.*
4. *Киржаев С.Н. Археографическая комиссия ВУАН (1918-1934). Вклад в развитие археографии на Украине: автореф. дис. канд. ист. наук. 07.00.09 – История СССР / С.Н. Киржаев; АН Украины. – Киев, 1994. – 19 с.*
5. *Матеріали ювілейної конференції, присвяченої 150-річчю Київської археографічної комісії (Київ; Седнів, 18–21 жовт. 1993 р.). - К., 1997.*
6. *Нариси історії архівної справи в Україні. – К., 2002. – 612 с.*
7. *Особові архівні фонди Інституту рукопису: Путівник / Ред. колегія: О.С. Онищенко (відп. редактор), Л.А. Дубровіна (заст. відп. редактора) та ін.; НАН України. Нац. б-ка ім. В.І. Вернадського. Ін-т рукопису. – К., 2002. – 768 с.*